

OOST EN WEST

Officieel Orgaan der Koninklijke Vereniging „Oost en West“
Uitgave Schefferdrukkerij, Dordrecht, Wijnstraat 47, Tel. 5700

ADRES DER REDACTIE:
Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag;
tel. redactie: 115936; giro 14574

CONTRIBUTIE:
Leden: minimum f 5.— per jaar
Donateurs: minimum f 10.— p. j.

De Eerste Mijlpaal

Drie cardinale feiten sinds het verschijnen van het vorige nummer van „Oost en West“:

1. Het onderwerp „Indonesië“ werd ter vergadering van de Vereenigde Volken behandeld en er zal geenerlei internationale bemoeïing op volgen;

2. Het Nederlandsche voorstel is door minister Logemann bekend gemaakt en door dr. Van Mook aan Sjahrir overhandigd;

3. De besprekingen zijn toen echter niet begonnen; Sjahrir reisde zelfs naar Jogja en het feit, dat hij terugkwam met het bericht, dat het „Nationale Comité“ nog zou beslissen naar welke richtlijnen verder gesproken moet worden, maakt feitelijk een einde aan de tevoren aan Sjahrir verleende volmacht.

Dit zijn dan wederom zeer belangrijke gebeurtenissen in de historie van Nederland en Indië, waarover deze laatste jaren de zwarte vleugels der tragedie zijn uitgespreid.

De behandeling van hetgeen de vertegenwoordiger der Oekraïne, Manoeilsky, te Londen ter tafel bracht — dat de aanwezigheid der Britsche troepen in Indië een gevaar voor de internationale veiligheid vormde — werd internationaal zoozeer beschouwd als manoeuvre, als afleiding, als tegenzet tegen het Perzisch protest tegen de Russische bemoeïingen inzake Azerbajdsjan, dat men omtrent den uitslag nauwelijks in spanning verkeerde. Toch werden nog, nadat Manoeilsky vele honderden... krantenknipsels had voorgelezen, groote redevoeringen gehouden door minister Bevin, minister Van Kleffens en den Sowjet-vertegenwoordiger Wisjinsky. Het resultaat was bevredigend: het voorstel, om een delegatie naar Indië te sturen werd verworpen; de Vereenigde Naties zul-

len zich van iedere bemoeïing inzake Indië onthouden.

De uiteenzetting van het Nederlandsch beleid inzake Indië, vervat in de door dr. Van Mook overhandigde voorstellen, was belangrijker. Kort samengevat staat er dit in:

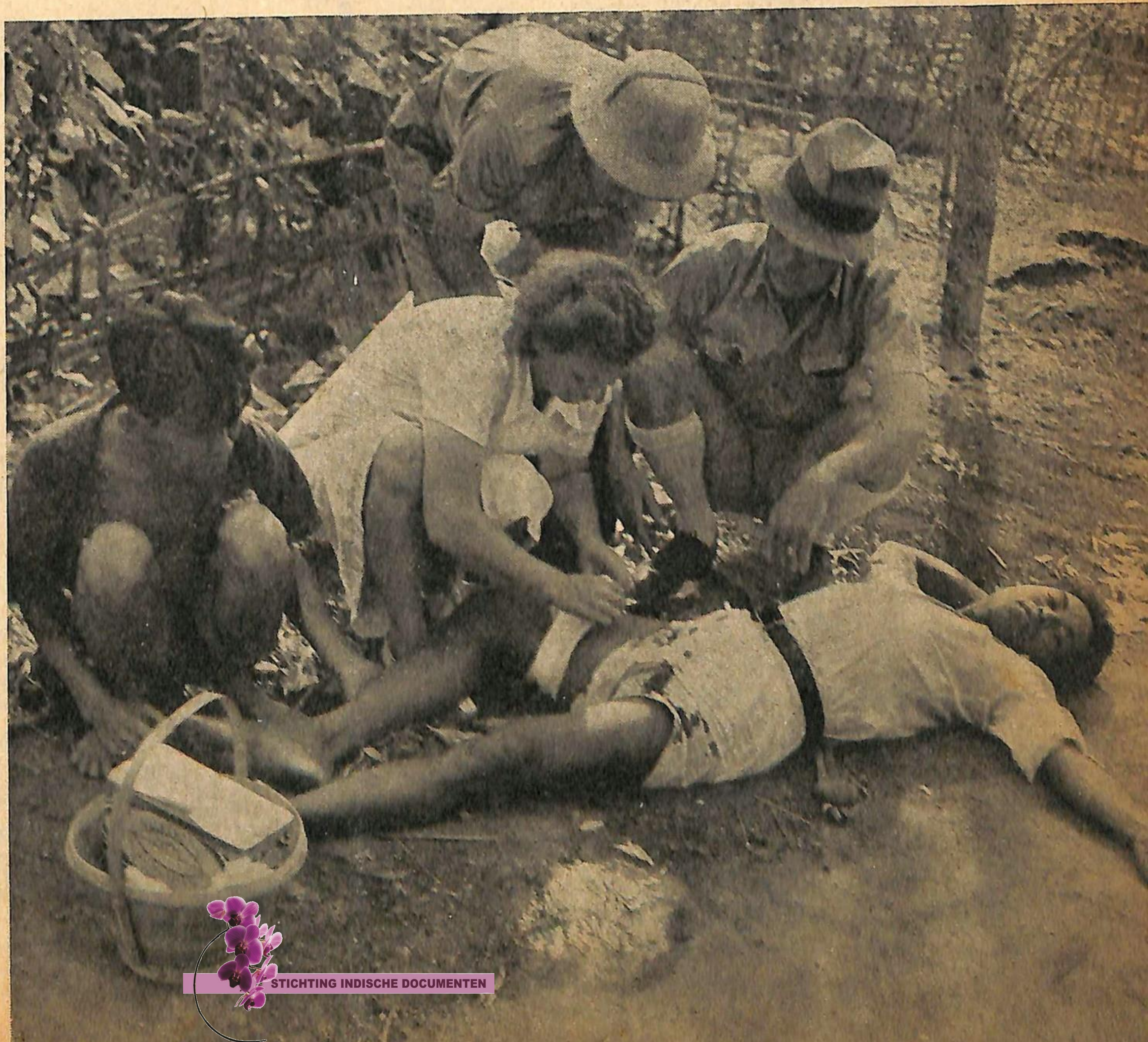
1. Er zal een gemeenebest Indonesië zijn, deelgenoot in het Koninkrijk, samengesteld uit landen met uiteenlopende graden van zelfbestuur.

2. Er wordt een Indonesisch burgerschap ingesteld.

3. De eigen aangelegenheden worden door eigen organen van het gemeenebest Indonesië geregeld.

4. Het hoogste orgaan zal een volksvertegenwoordiging zijn met substantieele Indonesische meerderheid, een ministerie in overeenstemming daarmede en een vertegenwoordiger van de Kroon als hoofd der regeering, bekleed met eenige bijzondere bevoegdheden.

5. De grondwet zal de waarborgen bevatten voor vrijheid
(Zie verder pag. 3)

Een tragedie en een symbool:
een bij gevechten neergeschoten
INDONESISCHE extremist
wordt verbonden door een
NEDERLANDSCHE vrouw...

P. KOK & Co.

Anna Paulownastraat no. 18
Den Haag, telef. 333870-1-2

verrichten

Alle Bankzaken

Safe inrichting - Assurantiën

Ant. A. Lohman

Juwelier - Horloger

Kalverstraat 138
Amsterdam-C.

Uw horloge-reparatie

kunnen wij weer uitvoeren

Van Schalkwijk & Co.

Commissionnaires in Effecten

*Behandelen gaarne
al Uwe Effecten-zaken*

's-Gravenhage, Javastraat 96
Tel. 111810* (3 lijnen) Postgiro no. 47826
Telegramadres: SCHALKEF

Hotel Pomona

(met Vegetarisch Restaurant)

Molenstraat 53, Telef. 116067*
DEN HAAG

Stelt U belang in de verschijning van een Encyclopaedie, volgens een geheel nieuw systeem, waarbij vele bezwaren, die tegen de van oudsher bekende encyclopaedie bestaan zijn opgeheven? Zoo ja, vraagt dan toezending, bij verschijning, van een prospectus betreffende de E.N.S.I.E.

Boekhandel P. v. Ketel

G. J. VAN DRIMMELEN, L. v. Meerdervoort 198b
's-Gravenhage. Telefoon 330481.

U gaat naar Indië?

Dan een

Wereld-Ongevallen-Polis

van „De Zeven Provinciën”

Ongeacht waar U zich ter wereld bevindt, of U reist per SCHIP of per VLIEGTUIG,
„De Zeven Provinciën Wereldpolis” is steeds geldig, met inbegrip van het Molestrisico.

Uw Makelaar
verschafft U
gaarne
inlichtingen

Vandaag een cliënt
Morgen een vriend.

Assurantie-
Maatschappij

„De
Zeven
Provinciën”
n.v.

Javastraat 1a
's-Gravenhage

HOYNG

Het beste
en oudste magazijn
voor

GESCHENKEN

G. J. R. VAN DER GAAG & ZN

Groenmarkt 27, Den Haag
Telefoon No. 112512

Drogerijen - Chemicaliën

Depôt der meest bekende
Binnen- en buitenlandsche Spécialité's

STEMPELS GRAVEERWERK
RUBBER
KOPEREN
STALEN
WARTNA
MOLEN
STRAAT 30 DEN HAAG
TEL. 114728
NAAM-EN INSTRUCTIEPLATEN-TRANSFERS

**Eveneens een symbool:
verwonderd, vragend en ietwat
angstig kijkt dit tijdens de
Japansche bezetting geboren
Amboneesche jongetje de
wereld en de toekomst in. . . .**

van godsdienst, drukpers, vergadering etc.

6. Er zal een Rijkskabinet worden ingesteld met vertegenwoordigers der rijksdeelen.

7. Als de constitutie in werking is getreden zal Nederland de spoedige toelating bevorderen van Indonesië als lid der Vereenigde Volken.

8. Er zal een „begrensde periode van voorbereiding” zijn; na dien overgangstijd zal de bevolking van Indonesië vrijelijk over haar staatkundig lot beschikken. De Nederlandsche regeering hoopt, dat zij dan de beste waarborg voor haar welzijn zal vinden in de vrijwillige besteding van het Rijksverband.

Zeker is nimmer door eenig moederland een zoo breed en zoo verstrekkend voorstel tot eenig bestuurd gewest gericht.

Dit staat vast: het voorstel is definitief en onherroepelijk. Dit is ons voorstel; het eenige, wat er nog aan zou kunnen veranderen zou een „meer” zijn; van „minder” kan geen sprake meer zijn.

Dit staat eveneens vast: terwijl men straks van Indonesische zijde ongetwijfeld alles op een aanzienlijk „meer” zal zetten, zal men daarbij de voornaamste vraag voorbijgaan. De vraag is namelijk niet primair, of deze voorstellen „aanvaardbaar” zijn voor de groepen, met welke nu eenmaal onderhandeld wordt, maar wel of zij . . . „uitvoerbaar” zullen zijn.

Dit is natuurlijk de beslissende vraag: zullen de Indonesische volken de krachten, de geestelijke en organisatorische vermogens, de capaciteiten kunnen opbrengen, die noodig zijn om een zóó ruime mate van overgedragen bevoegdheden en een zoo welhaast onbeperkte zelfstandigheid metterdaad te kunnen uitoefenen.

Dat zij daartoe niet aanstonds bij machte zijn, ziet ook de Nederlandsche Regeering in. Vandaar: de bepaling inzake „uiteenlopende graden van zelfbestuur” voor de verschillende deelen van Indië. Vandaar: enkele „bijzondere bevoegdheden” voor den vertegenwoordiger van de Kroon als hoofd der regeering. Vandaar tenslotte: de „begrensde periode van voorbereiding” alvorens de bevolking de vrijwillige keuze heeft, of zij zelfstandig rijksdeel wil blijven of alle banden wil verbreken.

Deze bepalingen zijn te beschouwen als even zoo vele blijken van het inzicht, dat deze zeer ingrijpende hervormingen toch althans, wat enkele hoofdzaken betreft, een zekere ge-

leidelijkheid eischen bij de doorvoering.

Zelfs dan blijft de cardinale vraag: zullen de volken van Indië in staat zijn alle deze zoo ruim toegemeten en zoo snel verleende rechten en bevoegdheden zóó uit te oefenen, dat een bewind van herstel en wederopbouw en van verdere ontwikkeling mogelijk wordt?

Daar gaat het om. En nu staat voor ieder, die Indië kent, één ding wel volkomen vast: de eenige kans hierop — zelfs dan alleen een kans! — ligt in de mate, waarin bij de uitvoering van deze hervormingen en dan waarlijk niet alleen tijdens de „begrensde periode van voorbereiding” de samenwerking verzekerd wordt van alle groepen en volken van Indië. Dus: van de Inheemsche volken, en de Chineesche ingezetenen, en de in Nederland en Indië geboren Nederlanders.

Zonder die samenwerking. . . . kan het niet. Zonder die medewerking van de Nederlandsche en de Chineesche volksgroepen — die in Indië even diep en hecht geworteld zijn als de Indonesische — is deze geheele staatkundige opzet tot mislukking gedoemd. Zonder herstel van goede verstandhouding en vrijwillige, hartelijke aanvaarding der samenwerking van Indone-

De bevolking draagt de rood-witte speldjes. Te Batavia, waar de terroristen verdreven zijn, legt men de opgedrongen speldjes snel weer af.

sische zijde, is deze geheele constructie niet meer waard, dan het papier waarop zij geschreven is.

Bleef de ware gezindheid hiertoe ontbreken, met name bij die politieke groepen waarmee nu het gesprek wordt begonnen — dan zal met de voortijdige prijsgeving van de medewerking der Nederlanders voor Indië een tijdperk beginnen, waarvan de direct dreigende voedselschaarste nog maar een begin zal zijn. Een tijdperk van verval, achteruitgang, verbrokkeling. Een terugval — dieper zelfs dan die terugval naar het stadium van primitieve barbaarsheid, die men ziet in het wangedrag der terroristen.

Het staat wel vast, dat, Sjahrir persoonlijk moge dit alles zeer wel inzien, de machten rondom en achter hem van deze waarheid geenszins zijn doordrongen.

Wel zeer ten onrechte heeft men de meening laten postvatten, dat deze Nederlandsche voorstellen de inleiding konden zijn tot een vroolijk spel van „tawarren”, van lustig en listig loven en bieden. Daar is men prompt mede begonnen. Sjahrir reisde met de voorstellen naar Jogja. De „minister van Voorlichting” gaf een communiqué uit met de mededeeling, dat van onderhandelingen nog geen sprake was; er was slechts vrijblijvend gekeuvel en men zou nog wel laten weten, of deze voorstellen eigenlijk wel een basis voor bespreking kunnen zijn. En men liet de „Merdeka” alvast scherpe vragen stellen. En veilig in Jogja lieten Soekarno en Mohammad Hatta alreeds scherpe critiek hooren. En de communist Tan Malakka met zijn groeienden aanhang proclameert alvast, dat alleen „volkomen onafhankelijkheid” aanvaardheid is. En Sjahrir is uit Jogja teruggekomen „als een vermoeide man en zeer gedesillusionneerd”, terwijl men eenerzijds hevig ruzie maakt over „reconstructie” van zijn „kabinet” en anderzijds verklaart, dat het

„Nationale Comité” nieuwe instructies zal samenvatten, waarmee Sjahrir's volmachten dus eigenlijk zijn ingetrokken.

Dit zijn zeer kwade wegen. Men kan dan wederom tegenover het mengelmoes van misverstand, verkeerd begrip en kwaadwilligheid, hetwelk dit geheele vraagstuk beheerscht, slechts de zuivere waarheid stellen. Aldus:

1. de overweldigend-groote meerderheid van het Nederlandsche volk taalt niet naar eenig spoor van overheersching, telt nauwelijks eenig Nederlandsch belang en wenscht slechts die oplossing, welke het belang van Indië het best verzekert;

2. de Nederlandsche voorstellen vormen een definitieve aanbieding, zoo ruim en verstrekkend, zoo eerlijk en vol goeden wil, als zeker nog nimmer aan eenig volk gedaan werd;

3. de beteekenis van de vraag, of zij „aanvaardbaar” zijn voor die Indonesische groepen, die door de omstandigheden de eenigen zijn, welke aan het woord komen, wordt overschaduw door de in wezen primaire vraag, of in Indonesië de krachten voorhanden zijn, noodig om de geboden zelfstandigheid metterdaad uit te oefenen;

4. indien men die zelfstandigheid, nog gezweven van directe onafhankelijkheid zou willen bereiken zonder de aangeboden medewerking der Nederlanders, is dit streven tot mislukking gedoemd en veroordeelt men Indië tot anarchie en ondergang;

5. Nederland zou men daarmee schaden, maar Nederland kan ook „zonder Indië” bestaan; Indië zelf echter beschikt niet over de krachten, om zonder bijstand een redelijk peil van welvaart, een behoorlijke verhouding tusschen de veelsoortige volksgroepen en zelfs maar een schijn van wezenlijke onafhankelijkheid te bereiken;

6. de ontwikkeling, het herstel, het bestaan zelf van Indonesië zijn volstrekt afhankelijk van de vraag, of men het karakter van de Indische maatschappij erkennen zal als dat van een *gemengde samenleving*, waarvan naast de talrijke Inheemsche volken met hun groote verschillen in taal, geloof en ontwikkeling ook andere volken leven, met name Nederlanders en Chineezers, die een even diep geworteld en permanent bestanddeel der samenleving vormen.

Alleen zoo men de erkenning van deze waarheden vindt bij nationalistische groepen, die waarlijk als representatief kunnen worden beschouwd — en ook dan blijft het noodig om, samen met hen, aan de dwingelandij der terroristen een einde te maken — alleen dan blijft de mogelijkheid bestaan, dat een redelijk vergelijk bereikt wordt.

Wat daarbij op het spel staat is niet allereerst het Nederlandsch belang, en niet eens het belang der overal op Java nog gevangen gehouden Nederlandsche mannen, vrouwen en kinderen, en zelfs niet het belang der in Indië geboren Nederlanders — al komt ons hart in opstand bij de gedachte aan het onrecht, hun allen aangedaan.

Wat op het spel staat — *is de redding van Indië*. De redding van honger, chaos en verwildering.

Wij mogen dan van hieruit niet bij machte zijn om de begripsverstarring te doorbreken, welke bepaalde groepen in Indië in hun verblinding belet dit te zien, wij hier in Nederland kunnen zorgen, dat althans *hier* terzake klaarheid en duidelijk begrip bestaan.

RECTIFICATIE

Zoals de lezer reeds begrepen zal hebben, is de Soetomo, die verklaarde dat de geïnterneerden in Midden- en Oost-Java nuttige gijzelaars zijn en dat, als er geen overeenstemming komt, wij ze nooit terug zullen zien, niet dr. Soetomo van de Studieclub te Soerabaja. Deze is reeds geruimen tijd geleden overleden.

Nederland verloren, verscheuring geboren

door

Prof. Ir. E. C. ABENDANON

Beschouwingen van een in 1878 op Java geboren Nederlander, die zijn vaderland even lief heeft als zijn geboorteland.

Multatulie heeft het schoone woord en begrip „Insulinde” het insulaire Indië — geschapen. Het boeide 't gemoed zoo sterk vanwege zijn poëtische vaagheid. Het is verdrongen geworden door den aan benamingen als Polynesië en Melanesië tegenhangenden naam „Indonesië”. In de eerste plaats gebruikt als geografisch begrip voor wat 't moderne onderzoek heeft doen uitkomen als 'n oceanische drievoudigheid. In de tweede plaats aangenomen als een staatkundig begrip. De vraag rijst of dit wel juist is. Historisch naar geografische omlijning willekeurig afgeperkt, is dit regioon der aarde in zijn totaliteit staatkundig, in werkelijkheid nauwelijks in-staat-van-wording. Zelfs de meest idealistische staatsman realiseert zich dat met onwederzeggare klaarheid. En hier is het dat de onafwendbare wetten der Geschiedenis in het geding treden. Het zijn wetten welke geen machtige der Aarde, ook de machtigste der machtigen niet, ooit heeft kunnen ontduiken of vermogen te ontwrichten. Het Nederlandsche spreekwoord zegt: Keulen en Aken zijn niet op één dag gebouwd. Alle historisch-snel gebouwde staatkundige eenheden zijn historisch-snel vergaan. Dat geldt voor de Rijken der Oudheid, zooals bijvoorbeeld dat van Alexander de Groote en dat van Gengis Khan enz. evenzeer als voor die der moderne geschiedenis, dat van Napoleon enz. enz. Alleen geleidelijk en gestadig opgebouwde staatkundige eenheden verkrijgen een zekeren historischen duur — eeuwig is niets op aarde.

Daarvan heeft — om maar één voorbeeld te noemen — getuigd het eerst eeuwen lang zeer langzaam gegroeide Romeinsche Rijk; daarvan getuigen heden de zeer langzaam opgebouwde imperia van Rusland en Groot-Britannië. Versnelling in opbouw leidt ten val. Dat hebben kortelings weer drie staten ervaren, waarvan de Leiders meenden dat hunne rijken tot snellen groei geroepen waren.

Waarom is deze geschiedkundige wet onafwendbaar? Omdat voor de tezamenhouding eener staatkundige eenheid krachten noodig zijn. Zij ontbraken bij

„den Toren van Babel”. Daarom werd die geen werkelijkheid. Dat is de diepe leering welke te trekken is uit dat Oude Gebeuren. Het moeten goede en middelpunt-zoekende krachten zijn. Gegeven den Mensch, predomineeren — aanvankelijk bij uitstek — de middelpuntvliedende krachten. De opbouw van het moderne, het tweede Italië, werd in vele decennia volbracht; toch is, niettegenstaande eenheid van taal en zeden en geloof, de middelpunt-vliedende kracht in Sicilië ook nu nog groot. En wat te zeggen van Frankrijk, waarvan de opbouw van veel ouderen datum is, maar ook een veel grotere mate van heterogeniteit omvat.

Hoe intens heteroog is „Indonesië”! In elk opzicht. In rassen, stammen, talen, geloofsovertuigingen, historische

... en nog altijd leven in Indië, zes maanden na Japan's capitulatie, Nederlandsche vrouwen in de kampen. ...

Dr Van Mook doet mededeelingen op een persconferentie voor de buitenlandse journalisten.

ontwikkelingsgangen, enz., enz. Hoe was het mogelijk, dat ook maar in verre perspectief het begrip van werkelijke staatkundige eenheid kon ontstaan in dat groote gebied van geografische „brokstukken” en „scherven”? Zóó, als het Britsche Imperium de eerste staatkundige eenheid is geworden van ver uiteengelegen geografische „compartimenten” — in tegenstelling met alle andere staatkundige eenheden in samenhangend continentaal verband — zóó schijnt „Indonesië” voorbestemd om een bij uitstek staatkundige *eilandeneenheid* te worden. En nogmaals: hoe is dat een mogelijkheid geworden? Door niets anders dan door Nederland's koloniaal bestuur en beheer.

Hierbij verliezen de Nederlanders iets uit het oog. Een psychologische wet, welke elk mensch, elk volk, uit het oog verliest. Eigenlijk altijd. Want wel zijn wij trotsch op de schoone daden onzer voorouders, in één woord van hen die ons zijn voorgegaan; en wij rekenen de goede, daardoor afgeworpen vruchten als ons vanzelfsprekend toekomend. Maar dat ook hunne slechte daden lang-overnlijvende gevolgen hebben, welke op ons neerkomen, dat zien wij niet in. Wij begrijpen niet waarom een op zichzelf aanvaardbare Fransche Koning of Russische Czaar heeft moeten boeten voor de schulden van voorgangers. Wij kennen niet de wet der psychologische reactie-accumulatie, welke haar effecten te voorschijn brengt met, paar het ons voorkomt, historische vertraging.

Veel van het opgelaaide zoogenaamde „extremisme” op Java wordt er door verklaard. Ook deze wereldoorlog draagt in zijn enorm debet demoralisatie van geest en gemoed. Overal ter wereld. Waarom ook niet op Java?

Evenwel, met staatkunde heeft dat niets uitstaande. Ja, niet eens als steunbasis voor bepaalde staatkundige nastreving kan dat gelden. Een daarop opgetrokken staatkundig gebouw is wankelbaarder dan een kaartenhuis. En erger dan misdaad voortgekomen uit onbedwongen hartstocht is de dwaling geweest om de boosheid van het „extremisme” te aanvaarden als politieke factor, om de bedrivers van die boosheid te zien als „Indonesisch Volk”, waarmede „strijd” moest worden vermeden. Een staatkundig gebouw-in-staat-van-wording gedooft geen versnelling van opbouw.

Het staat bloot aan zoovele sloopende krachten: inwendige en uitwendige.

Bij het op te trekken gebouw „Indonesië”, op te trekken in *duurzame monumentaliteit*, geldt dit al zeer in het bijzonder. Wie, die zich daaraan gelegen laat liggen, overziet dat niet?

Overstelpend meer dan in andere geografische tezamen-

gingen op Aarde, zijn inwendig-sloopende krachten inhaerent aan „Indonesië”, zijn uitwendige krachten in slooping daarop gericht. Zonder wijs beleid, hetgeen naar ieder weet meer is dan intellectualiteit, zullen de eerste van „Indonesië” een tweeden „Toren van Babel” maken. Dat beteekent in den huidige tijd met zijn internationale constellatie, zóó als zij is, namelijk een zoodanige dat geen der „Grooten” zal toestaan dat de zeewegen tusschen den Pacifischen en Indischen Oceaan zullen worden beheerscht door één van hen, dat beteekent de verscheuring van „Indonesië” door die geweldige uitwendige krachten in afzonderlijke „sferen”. Wat dat zeggen wil, is overduidelijk. Immers dan zal het perspectief van het staatkundig begrip „Indonesië” een voor altoos geldende onbereikbaarheid zijn geworden.

Dit kan alleen worden voorkomen door het land onder welks beleid „Indonesië” tot een staatkundig begrip is geworden. Dat beleid, koloniaal in den ouden zin van het woord tot de laatste eeuwwisseling, is daarna steeds meer geëvolueerd tot een voogdijschap dat is gericht op de volwassenmaking van de totaliteit. Alleen hand-in-hand en in-verband met Nederland, dat als „klein” land met „grooten” gedachten het vertrouwen heeft van de geheele weldenkende wereld, zoo voor zijn binnen- als voor zijn buitenlandse politiek, kan „Indonesië” in den loop van generaties worden een volgroeid-levende en leven-behoudende werkelijkheid.

Het rijmpje zegt voor Nederland: Indië verloren, rampspoed geboren. *Dit* rijmpje is *niet* waar. Men behoeft niet veel verder te kijken dan zijn Nederlandsche neus lang is, namelijk van Denemarken, om van (het nog arme) Ierland en (het immer welvarende) Zwitserland niet te spreken.

Wél waar is een ander rijmpje. Voor „Indonesië” ditmaal: Nederland verloren, verscheuring geboren. Is hier de geest van conservatisme, neen sterker van reactie en retrogradatie aan het woord gekomen? Neen, dat is het niet. Het is de stem van één, die zijn geboorteland intens lief heeft. Maar die tevens inziet, dat wat God heeft ingesteld, de mensch niet wijzigen kan. God heeft ingesteld den gestadigen wasdom en de toenevende geestessterking in het leven van den mensch als éénling, van alle menschen in organisch verband. Zoo ook — en steeds weer opnieuw voor elk op zijn beurt — den groei van een volk in zijn steeds meer omvattenden ontwikkelingsgang. En daarom mag gelukkig zich prijzen een iegelijk Volk welks Leiders voor alles deze eeuwige waarheid kennen en tot belevens maken.

Een vrouw reist over Java

Eind Januari lieten de extremisten in eens een 150-tal Nederlanders, meerendeels vrouwen, die in Malang door hen geïnterneerd waren gehouden, vrij om onder geleide naar Batavia te reizen. Het bleek een gebaar — want vandaag den dag zijn nog eenige tienduizenden Nederlandsche mannen, vrouwen en kinderen in kampen in Midden- en Oost-Java de gevangenen der extremisten.

Van een vodje papier werd in het kamp te Malang voorgelezen, dat 150 ex-Nippontawanans, mits sterk genoeg, op eigen risico onder geleide naar Batavia mochten. Gusta Visser gaf er een verslag van, waaraan het volgende is ontleend:

Wij hebben, na een nacht van twijfel, toch beslist. Van kamp naar station per vrachtauto. Het station afgezet door soldaten; het volk buiten met stugge gezichten, doch volmaakt rustig. Dat was Zondagochtend, elf uur. Met een slakkengangetje naar Blitar. De eerste aangename verrassing: pakjes sigaretten en broodjes.

De stations waren bezet met militairen, het volk was rustig. Als de trein stopt springt de lijfwacht er uit en patrouilleert. Als de schemering valt worden wij in Kertosono aan den nacht-expres gekoppeld. Om half één in Jogja. Daar stonden we. Uren lang. Was dit nu de val? Was dit, waar men ons tegen gewaarschuwd had?

Maar het werd ochtend en men voederde ons. Er is geen ander woord voor. Er was zeer veel voedsel; brood, jam, suiker, koffie, rijst. Wij aten, gadeslagen door de menigte. Achter de terrein-afzetting door militairen brulde een troep bedelaars.

Om half één 's middags wordt de tocht voortgezet. Kroja, berucht om z'n roerige bevolking. Opgestoken vuisten, merdeka. Op het station een groote menigte, vragend of wij „orang Niek” waren. Maar de stationschef, rustig, put zich uit met emmers vol water.

Met gesloten vensters, in de gloeihitte, rijden wij voort. In Poerwokerto een gebrul. Praten mochten we niet, muisstil zaten we bij elkaar. Langzaam voort door de duisternis; voorzichtig over de Serajoe-brug. Ergens staat de trein stil, „koerang stoom”. Een afgeluisterd gesprek met een bewaker onder ons raam.

„Zijn er ook vrouwen bij?”

„Een heele boel”.

„Zijn die niet bang?”

„Welneen.”

„Na soedah ja”, goedig, „ada koeasa boeat semoea”.

Een moeilijke nacht; moeheid en angst. Cheribon, ontbijt met nasi-goreng. Wij sporen voort, uren lang. Een paar haltes voor Batavia de ramen weer dicht. De bevolking is brutaal en dreigend; de bewakers lopen af en aan, de helm op, geweer in de hand.

„Bersiapan”.

We hielden ons muisstil, loerden door de reten. De trein kroop voort, stond soms ineens stil, zette er dan weer vaart in. Een gespannen marteling van ruim een uur. Dan het bevel: de ramen weer open.

Goddank, we haalden verruimd adem. De leider, een TKR-man, gaf ons de hand en feliciteerde, dankend voor de medewerking. Ineens spraken de geleiders weer vlot Nederlandsch en begaven zich ongedwongen tusschen ons.

De rest van de reis was kinderspel. De eerste Ghurka's grijnsden ons tegen. Doorgespoord tot het Koningsplein en plots waaide daar de driekleur. Even verloren we onze zelfbeheersching en zagen de beminde kleuren door een floers van tranen....

Adieu, Vaarwel!

van den Indischen gerepatrieerde,
den man, die nu zonder meer uit
Indië geëvacueerd wordt....

Wie van Java thuis moet varen
En zijn Indisch leven sluit,
Staat als een berooide schooier
Langs de railing van zoo'n schuit....

Z'n gedachten
Blijven wachten

Op het strijken van de tros....
En dan zwaait ie,
En dan draait ie,

Van de ka van Priok los....

Zonder vrinden of bekenden
Op het hoekje van de ka....
En verdwijnt als uitgestooten
En als blanke paria....

En daar staat ie....
En daar gaat ie,

Want hij hoort er niet meer bij....
En heel even

Stokt het leven....

Maar dan glijdt ook dat voorbij....

En daar gaan de lange jaren...!
Wat was wezen, wat was schijn? —
En waarom moest dit het einde
Van wat groot en goed was zijn? —

Even waaien,
Even zwaaien

Met z'n zakdoek of z'n hoed....
Even slikken,

Even.... snikken....

En daar gaat ie dan.... voor goed....

BRAMMETJE

Met dergelijke teekeningen werd tijdens de Japansche bezetting de bevolking aangespoord diegenen te verraden, die naar de Geallieerde radio-uitzendingen luisterden.

Het Oranje Hotel te Soerabaja werd in den tijd, toen de extremisten er de baas waren door hen omgedoopt tot „Liberty Hotel”.

Zorgen om Britsch-Indië

De korte overzichten hervattend van althans één der andere Oostersche landen — en hoe ernstig is het gebrek aan ruimte voor veel breder voorlichting op dit gebied! — kiezen wij ditmaal de gebeurtenissen in Britsch-Indië.

Derwaarts zullen einde Maart vertrekken Lord Pethick Lawrence, de 74-jarige minister voor Indië in het Labour-kabinet, de Eerste Lord der Admiraliteit A. V. Alexander en Sir Stafford Cripps, de president van den Board of Trade. Zij zullen een „standing committee” vormen om den Onderkoning bij te staan bij de besprekingen met de Indische leiders over de te ontwerpen Grondwet.

De drie hooge autoriteiten zullen terzake het Kabinet voorlichten. Als zij aankomen zullen de algemeene verkiezingen overal gehouden zijn, behalve in de Centrale Provinciën en in Orissa. Tegelijk zullen zij zich bezighouden met de in vele deelen van Indië ontstane onrust en met het voedselprobleem.

Wat de Grondwet betreft ligt de groote moeilijkheid in Indië zelf, waar Mohammedanen en Hindoes het niet eens kunnen worden. Pandit Jawaharlal Nehru, de leider van het Congres, wilde eerst bovenal Indië als één geheel bestuurd zien. Jinnah, de leider van de Moslem League, wil bovenal de rechten der Mohammedanen veilig gesteld zien.

Dit zou Indië in tweeën verdeelen — „Hindoestan” en „Pakistan”, zijnde dit laatste het gebied met een Mohammedaansche meerderheid der bevolking. Nehru is hem een heel eind tegemoetgekomen; van zijn eigen conceptie zegt hij, dat er „95% Pakistan” in verwerkt is. Het neteligste probleem blijft ook dan echter de positie der Mohammedanen in die gebieden, waar zij een minderheid der bevolking vormen.

Zij voelen zich daar, bij het wegvallen der Engelsche aanwezigheid als stabiliseerende factor, geenszins veilig.

Inmiddels zijn in allerlei deelen van Indië ongeregelheden uitgebroken; in vele gevallen zonder direct-politieke oorzaken. Ernstig is vooral de muiterij van Britsch-Indisch vlootpersoneel in Bombay; locale onlusten doen zich ook elders voor.

Dit alles wordt nog overschaduwd door het grootste van alle problemen — de voedselnood, die dreigt tot hongersnood te groeien. Er waren weer veel oogstmislukkingen; en ofschoon men zoowel in Australië als in Amerika alles doet om graan naar Britsch-Indië te verschepen is het tekort zoo groot, dat men vreest zeer ernstig voedselgebrek in vele streken niet te kunnen voorkomen.

In Engeland zelf werd verleden week een „Gallup Poll” gehouden, een opinie-onderzoek inzake Indië. Men vroeg: moet Groot-Brittannië Indië nu dadelijk verlaten en de Indiërs hun eigen grondwet maar laten maken; of moet Engeland blijven tot die nieuwe grondwet werkt? Antwoorden: 23% zei: „Get out now”, 59% zei: „Blijven” en 18% wist het niet. Bij de ondervraagden, die tot de Labour-partij behoorden, waren de percentages 30, 50 en 20.

Als men in Indië eenmaal in den loop van dit jaar tot een Grondwet mocht komen, zal de geheele nieuwe verhouding tusschen Indië en Groot-Brittannië neergelegd worden in een verdrag, dat in het parlement moet worden goedgekeurd.

„Bevredigend”

Een lezer schrijft ons: „Met velen erger ik mij aan de radio-berichten over Indië, zoowel aan de uitspraak als aan de vermelding van „ministers” e.d. Gisteren kwam „the last straw that broke the camel's back” — de kameel was dan de omroeper of degen die verantwoordelijk is voor wat wordt omgeroepen.

Immers er werd medegedeeld, dat twee afgevaardigden van het Internationale Roode Kruis een reis, per luxe-auto, hebben gemaakt door Midden- en Oost-Java en daar ongeveer veertig kampen en vijf ziekenhuizen hebben bezocht.

De heeren constateerden, dat de kampen 21.000 menschen herbergden, waarvan 5% Nederlanders en de rest Indo-Europeanen. Dit is het summum. Ik ben helaas niet in Indië geboren, maar ik had het voorrecht eerelid te zijn van de afd. Bandoeng van het I.E.V. Ik protesteer tegen deze kwalificatie, die onderscheid maakt tusschen hier en ginds geboren Nederlanders. Het rapport gaat verder. De toestand werd bevredigend bevonden. Wat men maar bevredigend noemt, in het klimaat van Midden-Java en na vier jaar uithongering en mishandeling.

Immers: er was watergebrek, maar dat lag aan technische moeilijkheden. Dus daarover mochten de slachtoffers, die in het Indische klimaat gebrek aan water hebben, niet mopperen...

De woningen waren goed, maar de ruimte was te klein. Een normaal mensch, die Indië kent, zou tot de conclusie komen, dat de woningtoestand derhalve slecht is.

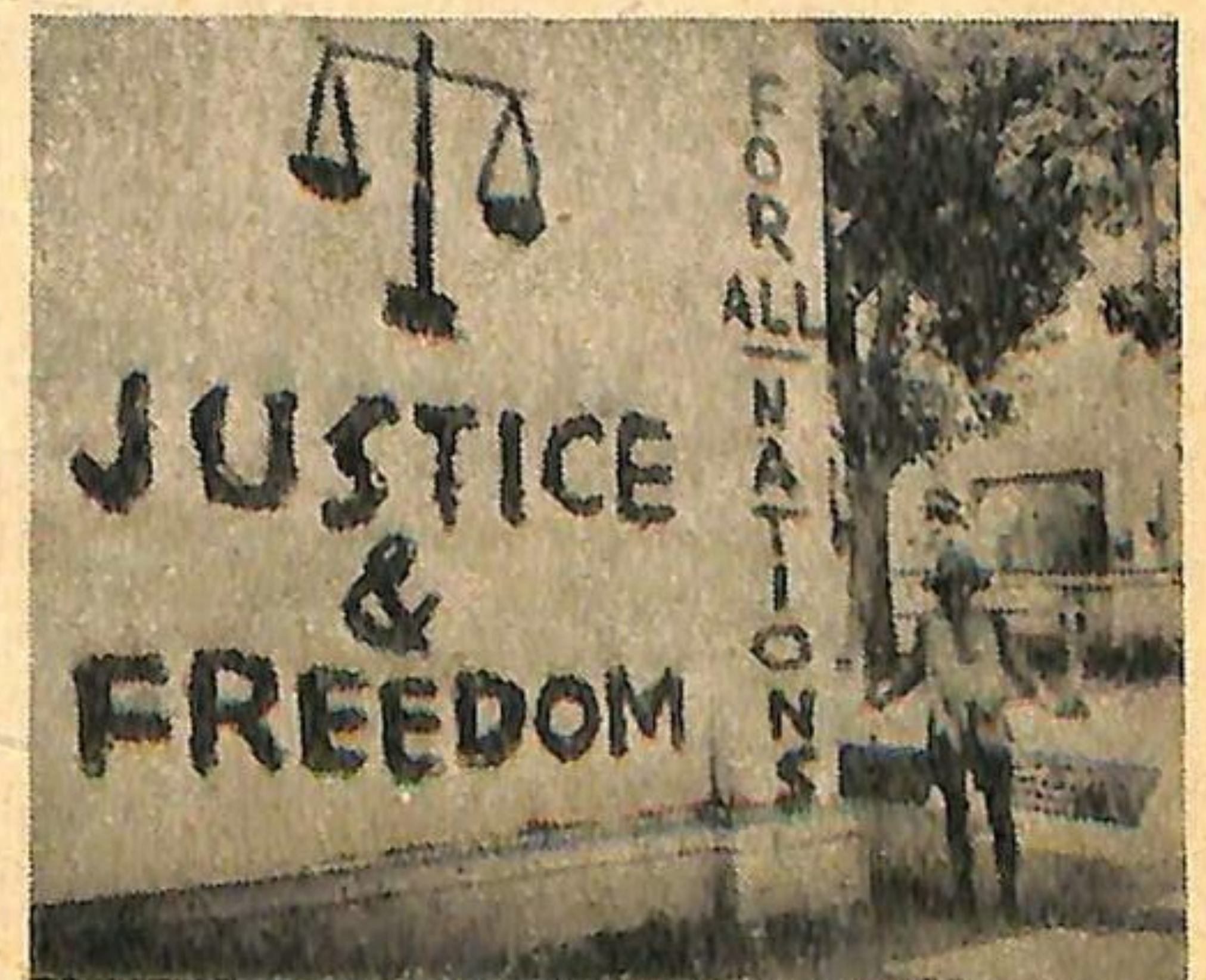
Het voedsel was goed, maar te weinig. Dus deze uitgehongerde stakkerds krijgen zeven maanden na de bevrijding nog te weinig eten... En dat vertelt onze radio zonder commentaar!

Zwitsers op Sumatra

Een onzer leden zendt ons de „Neue Züricher Zeitung” met een artikel over de Zwitsers op Sumatra. Er waren 80 Zwitsers met de gezinsleden mee ongeveer 200 op Sumatra. Er is één Zwitsersche onderneming, de Tabak Mij. Tjinta Radja met drie estates: Tjinta Radja, Silinda en Kotari. De zes Zwitsers mochten daar doorwerken; er is nog iets geproduceerd. De andere Zwitsers mochten niet meer werken, maar kregen 200 gld. per maand; zij moesten buigen voor de Japanners, maar bleven vrij.

Na de capitulatie heeft men de Zwitsers zoo veel mogelijk in Medan geconcentreerd; alleen de consul A. Amsler, kon op Tjinta Radja blijven. De verlaten ondernemingen worden geplunderd. De 69-jarige Zwitser Surbeck is door extremisten vermoord....

Nog geen tienduizendste deel der bevolking kent Engelsch. De opschriften dienen voor buitenlandse propaganda.

Een zeemanswoord

Mr. Healy, secretaris van de Trades and Labour Council te Brisbane, decreeteerde, dat voor het Nederlandsche ss „Bontekoe” geen steenkool mocht worden ingeladen. Toen hebben de gezagvoerder W. B. H. Strubbe en de officieren van de „Bontekoe” een stuk geschreven, dat werd opgenomen in de „Propeller” en in de „Courier Mail” te Brisbane, waaraan het volgende ontleend is:

„Mijnheer Healy, afgezien nog van het feit dat u zich bemoeit met de Indonesische kwestie, waarover wij u iedere bevoegdheid tot oordeelen ontzeggen, probeert u ons in uw land het leven ondragelijk te maken.

Gedurende 3½ jaar hebben wij troepen uit Australië naar de Pacific-eilanden en terug in Australië gebracht. Wij hebben tezamen gevochten voor dezelfde zaak. Wij hebben ons best gedaan die reizen zoo prettig mogelijk te maken, zoowel voor uw officieren als manschappen, Uw landgenooten, Mr. Healy en wij hebben verscheidene brieven ontvangen om ons daarvoor te bedanken. Een verhaal van wat gij in die jaren hebt gedaan, zou ongetwijfeld met groote belangstelling worden gelezen....

Maar nu, vlak na de Japansche overgave, worden wij door de Trades and Labour Council op de blacklist geplaatst. Wij vragen ons af, of deze behandeling overeenkomt met de wenschen van de meerderheid van het Australische volk.

De jaarwisseling is nabij. Onze gedachten zijn van somberen aard en niet alleen, Mr. Healy, omdat de hereeniging met onze gezinnen, die nu, vier maanden na de overgave, nog in concentratiekampen vertoeven, weer verder af is, maar ook omdat wij denken moeten aan de toekomst van een land, waarin klaarblijkelijk aan menschen als u wordt overgelaten te beoordeelen wat goed is, en wat niet”.

Daar was geen woord Fransch bij; en men heeft dit hartig zeemanswoord in Australië ook wel verstaan. De stemming begint daar te keeren. Er gaat vrijwel geen dag voorbij, of er verschijnen protesten tegen het feit, dat een troep heele of halve communisten onder de Australische bootwerkers een terreur uitoeft, door de Australische regeering daarin niet verhinderd, welke onherstelbare schade beteekent voor de hulpverlening, zoowel aan Nederlanders als aan Inheemschen.

Het land, waar alles kan...

Er komt wat tekening in het persbeeld in Indië. Te Batavia verscheen het eerst, en verschijnt nog, „De Nieuwsgier”, een zeer actief nieuwsblaadje, dat gestencild verschijnt; verder het „Dagblad”, onder redactie van W. Belonje, zijnde de uitgave van de verschillende Nederlandsche bladen te Batavia. Te Bandoeng verschijnt het weekblad „Eenheid” en te Batavia sinds enkele weken het weekblad „Uitzicht”. Dit laatste is een uitgave van den Regeerings Voorlichtings Dienst. Te Soerabaja verschijnt de „Nieuwe Courant”, zijnde officieel orgaan van de A.M.A.C.A.B. Daar verschijnt verder het dagblad „News”, op groen papier, met er aan vast de „Warta”, denzelfden tekst in het Maleisch. Dit is een nieuwsblad, dat geen commentaar geeft; uitgave van Allied Headquarters en gedrukt op de persen van het (niet verschijnende) „Soerabajasch Handelsblad”. In Batavia verschijnt een dergelijk blad, de „Evening News”. Maar op dezelfde persen als dit laatste blad verschijnt ook de „Independent” en dat is een orgaan van extreme nationalist. Dit blaadje, geschreven in onbeholpen maar verstaanbaar Engelsch, is uitsluitend bedoeld om in handen gespeeld te worden van de Britsche en Britsch-Indische militairen. Een dagelijksche opruiing, waartegen hun moreel blijkbaar bestand is. Alle buitenlandsch nieuws van dat blaadje komt van het „J. P. News”. Wat dat is? Dat is het „Japan Press News”, een telegramdienst, die door Japanners te Batavia wordt opgevangen en welwillend ter beschikking van dit extremistische opruiingsblad gesteld wordt.

„Dit zegt toch wel iets”, schrijft „Het Dagblad”, waaraan dit fraais ontleend is. Het zegt ons boekdeelen. Maar het zegt blijkbaar niet genoeg aan hen, die hieraan een einde behoorden te maken.

Dit zijn de door Japanners opgeleide extremisten! De foto werd tijdens de Japansche bezetting gemaakt en in een Maleisch tijdschrift gepubliceerd; „Soekarilla's juichen den Leider toe. . .

When do we eat?

Onder dit opschrift bevat het elders gesignaleerde opruiende blad „Independent” te Batavia een, ditmaal in opmerkelijk-goed Engelsch geschreven, artikel. Wij citeren:

„Mr. Bevin en Prof. Schermerhorn zouden zeker niets liever willen, dan een eerste-klas hongersnood op Java. Tegelijk zou het valutaprobleem acuut worden en zoo krijgt men dan twee stokken om den Indonesischen hond te slaan. Britsche en Nederlandsche woordvoerders hebben liters tranen geschreid over den hongersnood, die Java bedreigt, maar behalve de aansporing tot de Indonesiërs om de politiek te vergeten en rijst te planten zijn geen maatregelen genomen om dit onvermijdelijke af te wenden. Tenzij men de Indonesiërs wil uithongeren om hen tot onderwerping te brengen zou al lang gezorgd moeten zijn voor behoorlijke voorraden. Tenzij de Engelschen ons vertellen, wat voor de rijstvoorziening gedaan is, hebben wij alle reden aan te nemen, dat onze imperialistische vrienden de mogelijkheden van den honger zullen exploiteeren om een einde te maken aan de politieke dwangpositie”.

Hoezeer men zich hieraan ergert, het is noodig dit voorbeeld van extremistische actie vast te leggen. Het „kabinet-Sjahrir” heeft het aanbod om 120.000.000 kg rijst te doen aanvoeren afgewezen, zeggend dat men het zonder deze internationale hulp wel af kon. Maar als het voedselgebrek dan komt — en het is er al — dan wil men er voor dit soort schandelijke propaganda de Engelschen, en natuurlijk allereerst de Nederlanders, de schuld van geven.

De groep-Mr Slamet

In de „Nieuwe Courant”, het officieel orgaan van de A.M.A.C.A.B. (de vroegere NICA) te Soerabaja, komt een artikel voor, ondertekend door Mr. R. M. A. Koesoemo Oetoyo, Mr. M. Slamet, A. C. Tupamahu, P. E. W. J. Wakkaro, A. E. Latusan, R. Joostensz, Mr. Ongkiehong, J. L. F. Rhemrev en L. Rubini, waarin verklaard wordt, dat geenerlei bemoeiing van derde mogendheden of van de U.N.O. noodig is om een vergelijk in Indië te bevorderen. Zelfs zou de duurzaamheid van het vergelijk, waarin beide partijen en bevrediging en baat zullen moeten vinden, ongunstig worden beïnvloed.

De groep-Slamet spreekt het vertrouwen uit, dat het overleg tusschen dr. Van Mook en Sjahrir kan leiden tot een „spoedige en duurzame oplossing van het conflict, waarbij beide partijen niet alleen bevrediging, maar ook baat wenschen te vinden voor heden en toekomst”.

De ondertekenaars van de verklaring concludeeren: „Moge het ideaal van de United Nations op vreedzame wijze tot werkelijkheid worden gebracht tot heil en zegen van de volken van Indonesië en Nederland niet alleen, doch mede voor de geheele menscheid”.

Boeken *over Indië*

Dr. C. J. J. van Hall: *De Inheemsche Landbouw*.
W. van Hoeve, Deventer, 1946.

In de Insulinde-reeks verscheen deze knappe studie van den Inheemschen landbouw. Dr. van Hall behandelt niet alleen de rijst, de rubber, de koffië, de thee, de klapper, maar ook de vruchtenteelt en vele kleine gewassen: bataat, sorgo, yam, soeweg, sereh- en andere grassen. Nog altijd vindt ruim 80% der bevolking zijn bestaan in den landbouw. De schrijver geeft niet alleen talrijke, uiterst zorgvuldig verzamelde gegevens over de wijze van verbouwen der vele gewassen, maar hij beschrijft ook uitvoerig hetgeen door de voorlichtingsdiensten is verricht om den landbouwer bij te staan. Het werk van de land- en tuinbouwconsulenten behoort tot het mooiste, dat in Indië verricht werd. Het was vaak moeizaam werk. Het doen ingang vinden van nieuwe variëteiten, het doen bestrijden van ziekten en plagen, het adviseeren omtrent bemesting, de verbetering van werktuigen en bereidingsmethoden — altijd weer moest de bevolking hierin geduldig onderwezen worden. Moeizaam, maar zeer dankbaar werk. Werk, dat dit resultaat had: dat ondanks de sterk groeiende bevolking Indië, zichzelf kon blijven voeden. Het boek is uitnemend gedrukt en wordt door een schat van prachtige foto's geïllustreerd. Een voortreffelijk boek.

Mia Bruyn—Ouwehand: *Dokter Heldring's groote conflict*. W. L. Salm & Co., Amsterdam.

Een op zichzelf geenszins nieuw gegeven: het doktersgezin, de man opgaand in de praktijk, de vrouw, de onvermijdelijke derde. De verdwaling, de vlucht terug naar den man en de aanvaarding, door diens liefde, van het vreemde kind.

Dit gegeven is simpel, zonder veel oorspronkelijks in stijl of woordkeus, behandeld.

Maar het is een boek, dat „speelt” in Indië. Het vertelt van het leven in een Indisch doktersgezin, in een Indische binnenplaats, tusschen Indische menschen en het is, of ons dat in dezen tijd nog wat meer boeit dan voorheen. Daarbij zijn de beschrijvingen van natuur en figuren in hun eenvoud oprecht, en daardoor soms treffend.

En wellicht is het deze oprechtheid van dit ongekunstelde boek die het mede doet aanvaarden. Al blijft dat vooral te danken aan dat vreemde verlangen, dat ons in dezen tijd pleegt te bevangen bij vrijwel elk boek over het leven in Indië — dat heimwee naar een land, ons eens zoo vertrouwd, en thans zoo onbereikbaar ver....

kunstkalender oost en west

De reproducties zijn naar olieverf schilderstukken van v. Meeteren Brouwer en geven afbeeldingen van:

JAVA
CURAÇAO
sawahs op java
ossenkar
school suriname
strand java

Deze prachtige driekleurendruk kalender is nog te bestellen bij de

Schefferdrukkerij

Wijnstraat 47, Dordrecht
Postrekening 2456

Prijs f 2.50, franco huis
Afmeting 32 x 45 cm

**Groote
duidelijke cijfers**

Zo juist verschenen: M. H. Székely—Lulofs,
Onze bedienden in Indië prijs f 2.25
en W. J. G. Brix,
Waarom moeten Nederland en Oost-Indië één zijn?
prijs f 1.10

In de boekhandel verkrijgbaar.

UITGEVERIJ W. VAN HOEVE, DEVENTER

Rotterdamsche Bankvereniging

*Een sterke schakel
in het Binnen- en Buitenlandsch
Betalingsverkeer*

193 Vestigingen in Nederland

Restaurant

SAUR

Annex

Oester- en Snackbar

Lange Voorhout 51 Den Haag,
Telefoon 116020

NEDERLANDSCH
INDISCHE **HANDELSBANK, N.V.**

AMSTERDAM - Singel 250
ROTTERDAM - Mathenesserlaan 235
's-GRAVENHAGE - L. Vijverberg 11

**Behartiging van
Uw belangen
in Indië en het
Verre Oosten**

DEVIEZENBANK

MESKER

PARKSTRAAT 10 - DEN HAAG

WONINGINRICHTING
BINNENHUISARCHITECTUUR

N.V.
ROTTERDAMSCH LLOYD

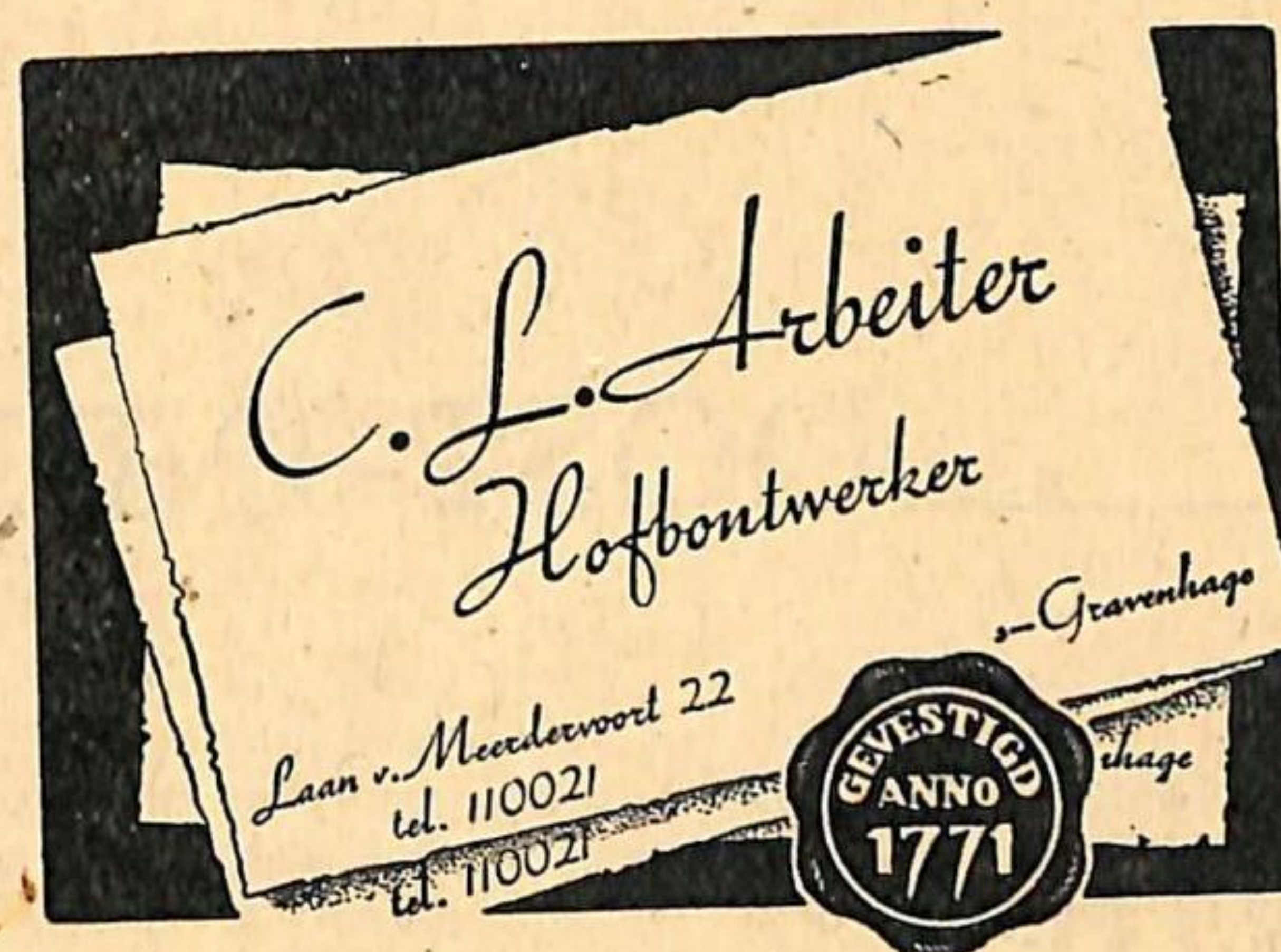
W. J. Innemee & Zonen n.v.

Den Haag
Denneweg 71-73
Telefoon 115940*

•
Haarlem
Kinderhuisvest 29-33
Telefoon 10441

**Begravenis
Transport
Crematie**

Eet

Ten Hoeve's

Roggebrood

Heerengracht 22, Waldeck Pyrmontkade 2E
DEN HAAG

v. Meursstraat 10a, ROTTERDAM

ROELF BOEKEMA

PRINSESTRAAT 60,
hoek Juffrouw Idastraat
's-GRAVENHAGE

**POSTZEGELS
VEILINGEN**

AANKOOP - VERKOOP
KEURING - TAXATIES

H. B. LOHMAN & ZOON

Juweliers

PLAATS 5 - DEN HAAG
Telefoon 113442

INKOOP

van juweelen,
gouden en zilveren werken
Sportprijzen

Gereserveerd voor
GEO. WEHRIJ & Co.
Amsterdam

NEDERL. STOOMVAART MAATSCHAPPIJ

„OCEAAN”, N.V.

Directie: Prins Hendrikkade 159,
AMSTERDAM

HOLLAND

OOST-INDIË

Vice versa

VOOR POSTZEGELS
ENGELKAMP!

AANKOOP
VERKOOP
VEILINGEN

THEO ENGELKAMP, Den Haag

Lange Poten 7a
Telefoon 113853

„Bagatelle”

PASSAGE 61 - DEN HAAG

Telefoon Café 114047
Telefoon Dir. 180788

Café-Concert

RESTAURANT 1e ETAGE

't Goude Hooft

Groenmarkt, Den Haag

TAVERNE - RESTAURANT

alwaar de k e u k e n op zeer
bijzondere wijze wordt verzorgd

U bent meer waard.

U bent meer waard dan U zelf weet. Daarom moet U ontdekken welke mogelijkheden er in U schuilen en leeren, deze mogelijkheden voor volle honderd procent te gebruiken.

Dat kunt U door Dalmeijer's cursus „De Techniek van het Succes”. Deze cursus maakt het verlangen tot werkelijk succes in U wakker. Hij leert U Uw eigen bekwaamheden kennen en geeft U nieuwe eigenschappen die voor succes beslist noodzakelijk zijn. Hij maakt een mensch van karakter van U, in staat alle omstandigheden te beheerschen. Hij geeft U talloze wenken, die U direct in praktijk kunt brengen.

Dalmeijer's cursussen, die U per post worden toegezonden, hebben reeds meer dan 30 jaar succes. Uw kans ligt hier ook. Vult daarom vandaag nog onderstaanden BON in en verzendt hem.

Cursist 101704 schrijft ons: „De voordeelen die uit de bestudeering van Uw Cursussen voortvloeien, zijn van zeer groote waarde. Zij ontwikkelen onze geest in groote mate, en maken van den mensch een persoonlijkheid”.

BON

langs deze lijn afknippen a u b

Zendt mij kosteloos uitgebreide inlichtingen
over Uw Psychologische Persoonlijkheden-cursussen

Naam

Straat No.

Plaats

(a. u. b. invullen in drukletters)

Na invulling opzenden met 15 ct. aan postzegels, aan:
DALMEIJER'S CURSUSSEN, Koninginneweg 182
Afd. O. W. 546 A'dam-Z. U kunt ook per brief schrijven, als U dit blad niet wilt beschadigen.